

DOI: <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-16>
УДК (UDC): 378.13:37.013.47

І. В. ІВАНІЙ¹, канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури,
e-mail: ivaniy.ihor@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8245-1371>
О. І. МІХЕСНКО¹, д-р пед. наук, професор,
професор кафедри громадського здоров'я та медико-біологічних основ фізичної культури,
e-mail: mixeenkozlfr@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5209-0755>
А. В. ЛЕОНЕНКО¹, канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури,
e-mail: leonlav79@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5132-9461>
Т. В. КОЖЕМЯКО², канд.біол.наук, доцент,
доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації,
e-mail: kozhemako@ukr.net, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4752-4197>
¹Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка,
вул. Роменська 87, м. Суми, 40002, Україна
²Черкаський національний університет імені Б.Хмельницького,
бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, 18000, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається необхідність формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей у процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти. Обґрунтовано значення професійно-педагогічної культури у підготовці та становленні майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей як основи для підвищення рівня загальної культури (фізичної, духовно-моральної, інтелектуальної, правової, економічної та інших) та в якості носія професійної компетенції – фундаменту формування їхнього високого професійно-педагогічного рівня, а також здатності оперативно й ефективно реагувати на різноманітні потреби й запити як здобувачів освіти, так і суспільства в цілому. Результати наукових досліджень засвідчують потребу в організації умов та комплексу заходів, скерованих на формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців у закладах вищої освіти. Результати проведеного педагогічного експерименту підтвердили доцільність використання запропонованих організаційно-методичних умов ефективного формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей, а саме: системний підхід при розробці курсів; організація навчального процесу з урахуванням суб'єкт-суб'єктивної взаємодії викладача і студентів у процесі реалізації активних методів навчання (ділових ігор, методу case-study, тренінги, проекти тощо). Лише завдяки цілісній підготовці майбутні фахівці зможуть успішно адаптуватися до динамічного освітнього середовища та робити значущий внесок у розвиток фізичної культури і спорту в суспільстві. Це у свою чергу дає змогу посилити освітньо-виховну роботу, що ґрунтується на цінностях культурно-спортивної спадщини майбутніх спеціалістів, успішного формування їхньої педагогічної культури та професіоналізму.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *майбутній фахівець фізкультурно-спортивних спеціальностей, професійно-педагогічна культура, організаційно-методичні умови ефективного формування професійно-педагогічної культури.*

Як цитувати: Іваній І. В., Міхеснко О. І., Леоненко А. В., Кожемяко Т. В. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2025. Вип. 84. С. 191-200. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-16>

In cites: Ivanii I. V., Mikheienko O. I., Leonenko A. V., Kozhemiako T. V. (2025). Formation of professional and pedagogical culture of future specialists in physical education and sports. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (84), 191-200. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2025-84-16> (in Ukrainian)

Постановка проблеми

У сучасній системі вищої освіти, особливо у сфері фізичного виховання та спорту, вимоги до фахівців стали більш складними та різнобічними. Ці вимоги охоплюють не лише технічні знання, але й всебічний рівень майстерності, професіоналізму та морально-духовної цілісності. Майбутні фахівці повинні виявляти фізичну, психологічну та педагогічну готовність до ефективного виконання своїх обов'язків, демонструючи при цьому непохитну відданість своїй професійній ролі у формуванні здорового способу життя.

Важливість вирішення цієї проблеми посилюється зростанням соціокультурного значення фізичної культури і спорту. Майбутні фахівці покликані не лише оволодівати професійними навичками, а й втілювати та пропагувати цінності, які відповідають потребам та запитам суспільства. Цей процес передбачає формування професійно-педагогічної орієнтації, необхідної для того, щоб надихати і впливати на своїх учнів та ширші спільноти. Щоб досягти цього, студенти повинні розвивати здатність критично аналізувати професійні завдання, передбачати потенційні виклики та творчо застосовувати свої знання в практичних умовах.

У зв'язку з цим професійна підготовка

повинна ґрунтуватися на мультидисциплінарному фундаменті, який охоплює не лише фізичну та психологічну підготовку, а й педагогічні та етичні аспекти [14]. Очікується, що фахівці спиратимуться на знання з фізіології, психології, педагогіки та соціології, щоб ефективно адаптувати свій підхід до різних груп населення. До того ж зростаюча складність галузі вимагає від фахівців регулярного навчання впродовж життя, а також здатності адаптуватися до нових тенденцій у фізичній культурі та спорті. Така здатність до постійного професійного зростання є критично важливою для задоволення вимог оздоровчої професії, що постійно розвивається.

Отже, існує нагальна потреба в ретельному комплексному підході до формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Такий підхід має не лише охоплювати технічні знання, але й забезпечувати всебічний рівень майстерності, професіоналізму та морально-духовних цінностей майбутніх педагогів. Лише завдяки такій цілісній підготовці майбутні фахівці зможуть успішно адаптуватися до динамічного освітнього середовища та робити значущий внесок у розвиток фізичної культури і спорту в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження, що скеровані на розробку наукових засад формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців, є одним із найпріоритетніших векторів сучасної педагогічної науки. Вітчизняними й зарубіжними вченими розглядається зміст цього поняття, аргументується його багатопланова й складно-організована структура (В. Буряк, І. Бех, В. Гриньова, В. Кремень, Т. Несторенко [8], А. Остенда [16], Н. Сидорчук [9], П. Сіренко [10], О. Токаренко [15], О. Юзик [18] та інші). Однак у дослідженнях розглядається, як правило, формування професійно-

педагогічної культури у різних за фахом учителів, а дослідницьких праць у цьому напрямку, стосовно майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей, помітно не вистачає. Тільки окремі публікації, що базуються на існуючому рівніовітніх знань у цій сфері, містять дослідження формування професійної культури учителя фізичного виховання [3], фізичної [5], спортивної культури особистості [11]. Проте питання, що розкривають теоретичні й методичні основи формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей,

науково-методичне обґрунтування цієї проблеми, сьогодні залишаються недостатньо вивченими.

Мета дослідження полягає в теоретичному й експериментальному обґрунтуванні й характеристиці

організаційно-методичних умов, що впливають на ефективність формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей.

Методика та організація дослідження

У своєму дослідженні ми спиралися на сучасні погляди науковців щодо розуміння освіти і педагогічної (професійно-педагогічної) культури (Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Т. Дерек, Г. Філіпчук, В. Гриньова та ін.). Це, у свою чергу, актуалізує розгляд професійно-педагогічної культури як соціально зумовленого становища людини, яка набуває власного індивідуального образу, визначеного тим станом культурного осередку, в якому вона перебуває. Однак освіта не є простим рухом до заздалегідь визначеного ідеалу, а є безперервним процесом реалізації та самовизначення в контексті культури й суспільства. У цьому контексті ряд учених (Г. Алексєєва [6], В. Буряк [1], В. Гриньова [2], Г. Філіпчук [12] та інші) професійну підготовку майбутніх учителів пропонують розглядати на основі формування їхньої педагогічної культури.

У роботі [5] професійно-педагогічна культура в становленні майбутніх фахівців фізкультурно-спортивної спеціалізації розглядається, з однієї сторони, як база для підвищення рівня загальної культури (духовно-моральної, правової, економічної і так далі), а з іншої – носія професійної компетентності, що припускає фізичне, культурно-моральне, інтелектуальний розвиток, введення людини до загальнокультурного ціннісного світу. «Саме цей простір надає людині можливість для подальшої самореалізації «як фахівця, професіонала: з вузької ділової активної сфери він переходить до широкого культурного простору, підвищує рівень практичної й теоретичної підготовки спеціалістів даного профілю, а також є базисом формування у майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей високого професійно-педагогічного рівня (посилює професійний статус і престижність праці фахівця, а також стимулює професійно-особистісну самореалізацію спеціалістів фізкультурно-

спортивних спеціальностей)» [5, с.21].

На основі теоретико-методологічного обґрунтування специфіки та вивчення сучасного стану професійно-педагогічної підготовки фахівців фізкультурно-спортивної спеціальності, ми розглядаємо професійно-педагогічну культуру фахівця фізкультурно-спортивного профілю, як «інтегровану особистісну якість, що гарантує здатність фахівця синтезувати соціально-педагогічний фізкультурно-спортивні цінності, які відображають змістові й процесуальні характеристики означеної якості, та мають вияв у способах і формах його творчого самореалізування у різномірній фізкультурно-спортивній діяльності, та є узагальненим показником професійно-педагогічної компетентності й метою професійно-педагогічного самовдосконалення [5, с. 54].

Професійно-педагогічну культуру фахівця фізкультурно-спортивної спеціальності ми представляємо такими компонентами:

- мотиваційно-орієнтаційний, що передбачає наявність: мотивів до отримання фізкультурно-спортивного фаху; переконання уважливості соціокультурної місії майбутнього спеціаліста; цінностей, як ключової засади життєвої діяльності та вибору професії тощо;

- особистісно-когнітивний, який містить інтегративні елементи, що пов'язані з когнітивно-пізнавальним і навчальними аспектами культурології, які у свою чергу є основою формування ціннісного відношення до його професійно-педагогічної діяльності;

- діяльнісно-процесуальний, котрий скерований на лише на раціональну, але й ціннісно-орієнтовану діяльність, засновану на опануванні основних професійно-педагогічних і загальнопрофесійних компетенцій;

- креативний, у якому знаходять відображення сильні творчо-продуктивні сторони особистості фахівця; цей

компонент здебільшого визначає евристичний характер пошукової діяльності у фізкультурно-спортивній сфері; ним забезпечується дієва, злагоджена, динамічна та перспективна робота всіх інших компонентів [5, с. 57].

Використання фізкультурно-спортивним фахівцем різносторонніх міжособистісних зв'язків для формування колективу осіб, що навчаються, є також важливим показником його професійно-педагогічної культури.

Зауважимо, що педагогічне спілкування фізкультурно-спортивного фахівця включає в себе вміння працювати не тільки з колективом класу й спортивною групою молоді. Це і робота в спортивних секціях, на уроках фізичної культури та в умовах змагань при організації спортивно-масових заходів, при проведенні «днів здоров'я», спортивних свят і вечорів та інше.

Приклад фізкультурно-спортивного фахівця є зразком, а в умовах особистісно-орієнтованої освіти – важливим засобом виховання молоді, оскільки володіючи високим рівнем професійно-педагогічної культури, фахівець працює над удосконаленням вихованців через самовиховання, самовдосконалення власної особистості [11].

В експериментальній роботі з визначення рівня сформованості професійно-педагогічної культури брали участь студенти Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (спеціальностей 014 «Середня освіта. Фізична культура» та 017 «Фізична культура і спорт»), які входили до контрольної (n=95 осіб) та експериментальної (n=98 осіб) груп відповідно.

Навчання у студентів контрольної групи проводилося за традиційною системою підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивного профілю; експериментальної групи – за розробленою та науково обґрунтованою системою підготовки, коли в навчальний процес було включено комплекс дидактичних умов, які

сприяли ефективному формуванню їхньої професійно-педагогічної культури: застосування системного підходу при розробці вибіркокових дисциплін, спрямованих на забезпечення загальних та спеціальних (професійних) компетенцій за спеціальностями; на заняттях використовували традиційні й нетрадиційні форми навчання – ділові ігри, метод case-study, тренінги, проекти.

Методики оцінювання рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів оцінювалися:

- за мотиваційно-ціннісним критерієм відповідно до методики «Оцінки рівня домагань» за Т. Дерекією [3] та авторського тексту-опитувальника «Професійно-педагогічні цінності фахівця з фізичної культури і спорту» [4];

- за гностично-когнітивним критерієм – відповідно до опитувальника «Оцінка рівнів домагань» за Т. Дерекією [3] та розроблених автором тестових завдань для визначення рівня сформованості знань з професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей [4];

- за розробленою автором дослідження [4] картки експертної оцінки (самооцінки) професійно-педагогічних умінь;

- творчо-креативним критерієм – відповідно до концепції креативності Дж. Гілфорда [13] та тестів на креативність Е. Торренса (Torrance Tests of Creative Thinking–ТТСТ) [17].

Для педагогічної діагностики рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів за визначеними критеріями було розроблено комп'ютерну програму «Моніторинг стану сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» [7]. Використовували методи факторного та класичного аналізу для кількісного та якісного оцінювання результатів педагогічного експерименту та з'ясування їх статистично значущої різниці.

Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз результатів дослідження дає змогу отримати змістовні дані про рівні сформованості професійно-педагогічної

культури студентів. Ці показники, класифіковані за різними критеріями, висвітлюють суттєві відмінності між

контрольною та експериментальною групами, що свідчить про ефективність застосованих педагогічних підходів.

1. Високий рівень сформованості професійно-педагогічної культури:

– мотиваційно-ціннісний критерій: високого рівня досягли 13,01% студентів контрольної групи порівняно з 21,12% в експериментальній групі, що свідчить про те, що експериментальна методика більш ефективно задіяла мотиви та цінності студентів, пов'язані з професійним зростанням.

– гностико-когнітивний критерій: високий рівень сформованості спостерігався у 11,19% студентів контрольної групи та 22,02% студентів експериментальної групи. Таке збільшення в експериментальній групі свідчить про те, що ці студенти продемонстрували більш глибоке розуміння та знання педагогічних принципів.

– діяльнісно-результативний критерій: цей критерій, який вимірює практичне застосування та результати професійних навичок студентів, був високим для 13,02% студентів у контрольній групі та 19,04% в експериментальній групі.

– креативний критерій: високий рівень креативності та інновацій було виявлено у 12,91% студентів контрольної групи та 21,11% студентів експериментальної групи, що свідчить про те, що експериментальний підхід заохочував більш інноваційне мислення та творчі рішення в педагогічному контексті.

2. Середній рівень сформованості професійно-педагогічної культури:

– мотиваційно-ціннісний критерій: середній рівень виявлено в 49,92% студентів контрольної групи та 60,21% студентів експериментальної групи, що свідчить про те, що у більшості студентів експериментальної групи сформовано середній рівень мотивації та ціннісних орієнтацій, пов'язаних з професійною педагогічною діяльністю;

– гностико-когнітивний критерій: середній рівень було виявлено в 33,02% контрольної групи та 63,87% експериментальної групи, що свідчить про суттєве покращення когнітивної активності в експериментальній групі;

– діяльнісно-результативний критерій: середній рівень сформованості спостерігався в 35,98% студентів контрольної групи та 62,04% експериментальної групи, що свідчить про те, що практичне застосування, запроваджене в експериментальній програмі, сприяло помірному розвитку навичок у значної частини експериментальної групи;

– креативний критерій: за творчим критерієм 35,91% студентів контрольної групи та 64,02% студентів експериментальної групи продемонстрували середній рівень, що ще раз підтверджує, що експериментальна програма сприяла вищому творчому залученню.

3. Низький рівень сформованості професійно-педагогічної культури:

– мотиваційно-ціннісний критерій: низький рівень сформованості спостерігався у 38,03% студентів контрольної групи і лише у 23,04% експериментальної групи, що свідчить про те, що експериментальні втручання успішно зменшили кількість студентів з мінімальною мотивацією та ціннісними орієнтаціями у професійній діяльності;

– гностико-когнітивний критерій: низький рівень спостерігався у 54,99% студентів контрольної групи порівняно з 20,06% студентів експериментальної групи, що свідчить про помітне зменшення кількості студентів з неадекватним когнітивним розумінням в експериментальній групі;

– діяльнісно-результативний критерій: низький рівень сформованості практичних навичок спостерігався у 52,02% студентів контрольної групи та 20,01% студентів експериментальної групи, що свідчить про те, що експериментальна методика значно зменшила цей недолік;

– креативний критерій: низький рівень креативності спостерігався у 51,01% студентів контрольної групи порівняно з 18,98% студентів експериментальної групи, що підкреслює, що експериментальний підхід більш ефективно заохочував творче мислення.

Отже, отримані дані демонструють, що студенти експериментальної групи продемонстрували помітно вищий рівень

професійно-педагогічної культури за всіма критеріями, про що свідчить зменшення відсотка показників низького рівня та збільшення відсотка показників високого та середнього рівнів. Це свідчить про те, що експериментальні педагогічні стратегії були ефективними в підвищенні загальної професійно-педагогічної компетентності студентів, особливо в мотивації,

когнітивній активності, практичному застосуванні та креативності.

Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості професійно-педагогічної культури за всіма визначеними критеріями студентів спеціальностей 014 «Середня освіта. Фізична культура» та 017 «Фізична культура і спорт» подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості професійно-педагогічної культури у студентів спеціальностей 014 «Середня освіта. Фізична культура» та 017 «Фізична культура і спорт»

Table 1

Dynamics of the levels of formation of professional and pedagogical culture in students of specialties 014 «Secondary education. Physical culture» and 017 «Physical culture and sports»

Рівні	Контрольна група (n=95)					Експериментальна група (n=98)				
	початок експерименту		кінець експерименту		Різниця, %	початок експерименту		кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
	Спеціальність 014 «Середня освіта. Фізична культура»									
Високий	6	6,07	12	12,01	+5,95	7	7,01	15	15,82	+8,81
Середній	24	31,01	31	37,10	+6,09	22	46,92	37	62,25	+15,33
Низький	17	59,92	6	49,37	-12,54	17	45,47	2	20,11	-23,14
	Спеціальність 017 «Фізична культура і спорт»									
Високий	5	6,18	10	12,02	+5,84	6	7,25	12	17,92	+6,10
Середній	25	32,71	31	39,04	+6,33	21	47,11	36	62,01	+14,91
Низький	20	62,88	8	49,51	-12,27	26	48,36	7	20,89	-20,91

Детальний аналіз деяких відмінностей у рівнях сформованості професійно-педагогічної культури показав, що в студентів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» більш виражено домінують мотиви досягнення успіху та особистісної самореалізації у спортивній діяльності.

У ході проведення педагогічного експерименту нами було встановлено статистично достовірні зміни у показниках, що засвідчують сформованість професійно-педагогічної культури студентів ЕГ порівняно з результатами студентів КГ ($p < 0,05$).

Ефективність запропонованої системи формування професійно-педагогічної культури студентів підтверджується результатами кореляційного та факторного аналізу.

Встановлено високий кореляційний зв'язок між рівнем сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурних спеціальностей фізичної культури й спорту з її діяльнісно-процесуальним ($r=0,82$), мотиваційно-орієнтувальним ($r=0,77$), особистісно-когнітивним ($r=0,70$) та креативним ($r=0,69$) компонентами. Це свідчить про те, що ці компоненти суттєво взаємопов'язані та є визначальними у формуванні професійно-педагогічної компетентності фахівців цієї галузі.

Аналіз факторної структури компонентів професійно-педагогічної культури студентів ЕГ після педагогічного експерименту засвідчив, що використання розробленої системи спричинило певні якісні зміни. Ці зміни відобразилися на зміні значущості окремих структурних

елементів професійно-педагогічної культури студентів, які пояснюються трьома факторами, що сумарно охоплюють 68,31% дисперсії ознак.

Перший фактор, що пояснює 32,74% загальної дисперсії, складається переважно з мотиваційно-орієнтаційного та креативного компонентів. Це свідчить про те, що мотивація та орієнтація на професійне зростання, а також здатність застосовувати творчі підходи є центральними для формування міцного фундаменту професійно-педагогічної культури. Ці елементи відіграють життєво важливу роль у забезпеченні майбутнім фахівцям можливості динамічно адаптуватися до мінливих вимог сфери фізичного виховання і спорту та здійснювати самостійний професійний розвиток.

Другий фактор, що становить 18,25% дисперсії, утворений діяльнісно-процесуальним компонентом, який, зокрема, відображається в комунікативних та організаторських навичках студентів. Цей компонент підкреслює важливість практичного застосування, співпраці та здатності ефективно управляти та організовувати діяльність в освітньому середовищі. Ці навички є важливими для створення продуктивного навчального середовища та сприяють формуванню культури командної роботи й ефективної педагогіки.

Третій фактор, що становить 17,32%

від загальної дисперсії, визначається особистісно-когнітивним компонентом, а саме розвитком всебічного фізкультурного світогляду. Цей компонент має вирішальне значення для формування цілісного розуміння фізичного виховання, що дозволяє майбутнім фахівцям розвинути всебічний світогляд, який охоплює як теоретичні знання, так і практичне застосування. Цей світогляд озброює їх когнітивними інструментами, необхідними для усвідомлення ширшого впливу фізичної культури на особистість і суспільство, виховуючи почуття відповідальності та професіоналізму у своїй роботі.

Отже, компоненти професійно-педагогічної культури – такі, як мотиваційно-орієнтаційний, особистісно-когнітивний, діяльнісно-процесуальний та креативний, формуються, розвиваються та вдосконалюються у взаємозв'язку, впливаючи один на одного. Результати педагогічного експерименту свідчать про те, що відбулися статистично достовірні зміни рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів експериментальної групи в порівнянні з рівнями її сформованості у студентів контрольної групи, що підтверджує ефективність розроблених систем як більш високого рівня духовної, фізичної, моральної, естетичної підготовки та професійно-педагогічної компетентності в навчанні й вихованні.

Висновки

Отримані результати свідчать про те, що відбулися статистично достовірні зміни рівнів сформованості професійно-педагогічної культури студентів експериментальної групи в порівнянні з рівнями її сформованості у студентів контрольної групи, що підтверджує ефективність розробленої системи підготовки майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей, яка спрямована на формування їхньої професійно-педагогічної культури, як більш високого рівня духовної, фізичної, моральної, естетичної та професійно-педагогічної компетентності в навчанні і

вихованні.

Результати педагогічного експерименту підтвердили доцільність використання запропонованих організаційно-методичних умов ефективного формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізкультурно-спортивних спеціальностей, а саме: системний підхід при розробці курсів; організація навчального процесу з урахуванням суб'єкт-суб'єктивної взаємодії викладача і студентів у процесі реалізації активних методів навчання (ділових ігор, методу case-study, тренінги, проекти тощо).

Конфлікт інтересів

Автори заявляють, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім

того, автори повністю дотримувались етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаної літератури

1. Буряк, В. К. Педагогічна культура: теоретико-методологічний аспект: монографія. Київ: Деміур, 2005. 232 с. URL: <https://surl.lt/tcbmad>
2. Гриньова, В. М. Професійна компетентність викладача як результат сформованості його педагогічної культури. *Вісник Київського славістичного університету: зб. наук. пр. Серія: Педагогіка*. 2007. Вип. 27. С. 17–28.
3. Дерека, Т. Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 548 с.
4. Іваній, І. В. Моніторинг та самооцінка якості професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей: навч.-метод. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 134 с. URL: <https://surl.cc/bikkqq>
5. Іваній, І. В. Основи професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту: навч.-метод. посібник. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2017. 196 с. URL: <https://surl.li/xhkhnr>
6. Кім, А., Алексєєва, Г., Хоменко, В., Несторенко, О., Матвійчук-Юдіна, О. Інтеграція штучного інтелекту в процес онлайн-навчання. *Молодь і ринок*. 2023. № 10(218). С. 32–37. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.292867>
7. Комп'ютерна програма «Моніторинг стану сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту». Свідectvo про реєстрацію авторського права на твір № 179257 інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.
8. Несторенко, Т. П. «Економіка суперзірок»: можливості та загрози для сфери освіти. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 2. С. 8–15. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-1>
9. Сидорчук, Н. Г. Розвиток акмеологічної науки як одна із умов підвищення якості освіти. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: зб. наук.-метод. пр. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка*, 2014. С. 321–335. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/13705/1/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9D.pdf>
10. Сіренко, П. О., Стороженко, І. П., Жіденс, Я., Зуша, А., Юзик, О. П., Лієтувієте, Д., Колесник, Т. В. Функціональне тестування м'язів нижніх кінцівок. *Медичні перспективи*. 2023. Том. 28. №2. С. 150-164. DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2023.2.283388>
11. Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 11 травня 2022 р. Дніпро: ДДУВС, 2022. 453 с. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10235>
12. Філіпчук, Г. Г. Культурологічна основа сучасної освіти. *Педагогічна і психологічна науки в Україні* : зб. наук. пр. до 15-річчя АПН України у 5 томах. Том 2. Дидактика, Методика, інформаційні технології. Київ : Педагогічна думка, 2007. С. 37–45.
13. Guilford, J. P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems*. Los Angeles, 1958.
14. Havrylenko, N. An analytical support methodology for transformational processes. In: *Digital Technologies in the Contemporary Economy*. Kaunas : Public Security Academy of Mykolas Romeris University, 2023. Pp.187–197. URL: <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/6570>
15. Nestorenko, T., Tokarenko, O., Nestorenko, O. Health-resort complex development as a part of preventive medicine in the context of providing well-being. *Ekonomia. Wroclaw Economic Review*. 2017. Tom 23. № 4. Pp. 239-249. DOI: <http://dx.doi.org/10.19195/2084-4093.23.4.19> URL: <https://wuwr.pl/ekon/article/view/8475>
16. Ostenda, A., Kravchenko, N., Istomina, D., Aliksieieva, G., Nestorenko, T., Horbatiuk, L. The role of ICT tools in organizing the informing students during the quarantine' process. *Zeszyty Naukowe WST*. 2022. №14. 109-126. DOI: <https://doi.org/10.54264/0037>
17. Torrance, E. P. The Torrance tests of creative thinking norms–technical manual figural (streamlined) forms A & B. Bensenville, IL : Scholastic Testing Service, Inc., 1990.

18. Yuzyk, O., Pelekh, Y., Voitovych, I., Pavlova, N., Briukhovetska, I., Sirenko, P., Yuzyk, M. Peculiarities of Professional Training of Informatics and Mathematics Teachers at Universities in Poland and Ukraine. In: Štarchoň, P., Fedushko, S., Gubíniová, K. (eds) *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*. 2024. Vol. 213. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-62213-7_1

Стаття надійшла до редакції 20.04.2025

Стаття рекомендована до друку 22.05.2025

I. V. IVANII¹, PhD (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Culture
e-mail: ivanii.ihor@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8245-1371>

O. I. MIKHEIENKO¹, DSc (Pedagogy), Professor,
Professor of the Department of Public Health and Medical and Biological
Foundations of Physical Culture,
e-mail: mixeenkozlfr@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5209-0755>

A. V. LEONENKO¹, PhD (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Culture
e-mail: leonlav79@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5132-9461>

T.V. KOZHEMIAKO², PhD (Biological Sciences), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Anatomy, Physiology, and Physical Rehabilitation
e-mail: kozhemako@ukr.net, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4752-4197>

¹*Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko,*
87 Romenska Street, Sumy, 40002, Ukraine

²*Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,*
81 Shevchenko Boulevard, Cherkasy, 18000, Ukraine

FORMATION OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

The article deals with the necessity of forming the professional and pedagogical culture of future specialists in physical culture and sports specialties in the process of professional training in higher education institutions. The importance of professional and pedagogical culture in the training and formation of future specialists in physical education and sports specialties as a basis for raising the level of general culture (physical, spiritual, moral, intellectual, legal, economic and other) and as a carrier of professional competence - the foundation for the formation of their high professional and pedagogical level, as well as the ability to respond quickly and effectively to the various needs and demands of both students and society as a whole is substantiated. The results of scientific research demonstrate the need to organize conditions and a set of measures aimed at forming the professional and pedagogical culture of future specialists in higher education institutions. The results of the conducted pedagogical experiment confirmed the feasibility of using the proposed organizational and methodological conditions for the effective formation of the professional and pedagogical culture of future specialists in physical education and sports specialties, namely: a systematic approach to course development; organization of the educational process taking into account the subjective interaction of the teacher and students in the process of implementing active teaching methods (business games, case-study method, trainings, projects, etc.) Only through holistic training will future professionals be able to successfully adapt to a dynamic educational environment and make a meaningful contribution to the development of physical culture and sports in society. It allows to strengthen educational work based on the values of cultural and sporting heritage of future specialists, successful formation of their pedagogical culture and professionalism.

KEY WORDS: *future specialist in physical education and sports, professional and pedagogical culture, organizational and methodological conditions for effective formation of professional and pedagogical culture.*

References

1. Buriak, V. K. (2005). *Pedagogical culture: Theoretical and methodological aspect*, Kyiv, Demiur. <https://surl.lt/tcbmad> (In Ukrainian).
2. Hrynova, V. M. (2007). Professional competence of a lecturer as a result of the formation of pedagogical culture. *Bulletin of the kyiv slavoric university: Pedagogy Series*, (27), 17–28. (In Ukrainian).

3. Dereka, T. H. (2017). Acmeological foundations of continuous professional training of future specialists in physical education (Doctoral dissertation), Kyiv. (In Ukrainian).
4. Ivani, I. V. (2017). Monitoring and self-assessment of the quality of professional and pedagogical training of students of physical education and sports specialties: teaching and methodical manual, Sumy, SumSPU named after A. S. Makarenko. <https://surli.cc/bikkqq> (In Ukrainian).
5. Ivani, I. V. (2017). Fundamentals of professional-pedagogical culture of a specialist in physical education and sports: a methodological manual, Sumy, SumSPU named after A. S. Makarenko. <https://surl.li/xhkhnr> (In Ukrainian).
6. Kim, A., Aliksieieva, H., Khomenko, V., Nestorenko, O., & Matviichuk-Yudina, O. (2023). Integration of artificial intelligence into online learning. *Youth and Market*, (10/218), 32–37. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.292867> (In Ukrainian).
7. Computer program «Monitoring the state of formation of professional-pedagogical culture of future specialists in physical education and sports». Certificate of registration of copyright No. 179257, Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. (In Ukrainian).
8. Nestorenko, T. P. (2020). «Economics of Superstars»: Opportunities and Threats for Field of Education. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 5(2), 8–15. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-2-1> (In Ukrainian).
9. Sydorchuk, N. H. (2014). Development of acmeological science as a condition for improving the quality of education. *Innovations in Education: Integration of Science and Practice*, Zhytomyr, ZhDU Publishing. <http://eprints.zu.edu.ua/13705/1/%D0%A1%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%9D.pdf> (In Ukrainian).
10. Sirenko, P. O., Storozhenko, I. P., Židens, J., Zuša, A., Yuzyk, O. P., Lietuviute, D., Kolesnyk, T. V. (2023). Functional testing of the lower extremity muscles. *Medicni Perspektivi*, 28(2), 150–163. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2023.2.283388> (In Ukrainian).
11. Physical culture in university education: Innovations, experience, and development prospects in modern conditions: proceedings of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference, Dnipro, May 11, 2022. Dnipro: DDUVS. (2022). <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10235> (In Ukrainian).
12. Filipchuk, H. H. (2007). Cultural foundation of modern education. *Pedagogical and Psychological Sciences in Ukraine: collected papers for the 15th Anniversary of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, Kyiv, Pedahohichna dumka, , Vol. 2, pp. 37–45. (In Ukrainian).
13. Guilford, J. P. (1958). New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems*, Los Angeles.
14. Havrylenko, N. (2023). An analytical support methodology for transformational processes. In *Digital Technologies in the Contemporary Economy*, Kaunas , Public Security Academy of Mykolas Romeris University. <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/6570> (In Ukrainian).
15. Nestorenko, T., Tokarenko, O., Nestorenko, O. (2017). Health-resort complex development as a part of preventive medicine in the context of providing well-being. *Ekonomia. Wroclaw Economic Review*, 23(4), 239–249. <https://doi.org/10.19195/2084-4093.23.4.19> <https://wuwr.pl/ekon/article/view/8475> (In Ukrainian).
16. Ostenda, A., Kravchenko, N., Istomina, D., Aliksieieva, G., Nestorenko, T., Horbatiuk, L. (2022). The role of ICT tools in organizing the informing of students during the quarantine process. *Zeszyty Naukowe WST*, (14), 109–126. <https://doi.org/10.54264/0037> (In Ukrainian).
17. Torrance, E. P. (1990). The Torrance tests of creative thinking norms–technical manual figural (streamlined) forms A & B. Bensenville, IL: Scholastic Testing Service, Inc.
18. Yuzyk, O., Pelekh, Y., Voitovych, I., Pavlova, N., Briukhovetska, I., Sirenko, P., Yuzyk, M. (2024). Peculiarities of professional training of informatics and mathematics teachers at universities in Poland and Ukraine. In Štarchoň, P., Fedushko, S., & Gubiniová, K. (Eds.). *Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, Vol. 213. https://doi.org/10.1007/978-3-031-62213-7_1

The article was received by the editors 20.04.2025

The article is recommended for printing 22.05.2025